

СИНІ ДВЕРІ

Ті двері я знайшла, коли мені було сім. Мабуть, слід було б написати це слово з великої літери, щоб ви зрозуміли: не йдеться про звичайні дверцята чи хвіртку, за якими напевне ховається кухня в білих кахлях або шафа в спальні.

Коли мені було сім, я знайшла ті Двері. Отепер погляньте, який поважний і солідний вигляд має це слово на сторінці. Висока арка літери «Д» ніби прочиняється в нескінченний білий простір. Гадаю, від того слова вас проймає якесь знайоме відчуття — аж волосся на потилиці стає дибки. Ви нічого про мене не знаєте й не бачите, як я сиджу за письмовим столом зі світлого дерева і ніжний солонуватий вітерець гортає ці сторінки, ніби читачка, що загубила закладку. Не бачите ризики й вузлики шрамів на моїй шкірі. Ви навіть не знаєте мого імені. А звати мене Дженьєрі Скаллер, тож тепер ви щось про мене вже знаєте — отже, тепер я сама собі заперечила.

Та ви знаєте, що це означає, коли бачите слово «Двері». Може, і самі такі бачили: напівпрочинені й заіржавілі в старій церкві чи лискучі від свіжої фарби в цегляній стіні. Може, ви з тих мрійників, яких ноги самі несуть до несподіваних місць, і ви навіть пройшли крізь один такий отвір та опинились у геть несподіваному місці.

А може, вам ще жодного разу не випадало хоча б зазирнути у Двері. Останнім часом їх поменшало.

Але ви знаєте про Двері, правда? У світі-бо десять тисяч історій про десять тисяч Дверей, і ми затвердили їх міцно, як власні імена. Вони ведуть до Дивокраю, до Валгалли, Атлантиди й Лемурії, до Раю і Пекла — до всіх тих місцин, куди не приведуть мапи й компаси, у *далечінь*. Мій батько — справжній науковець, на відміну від дівчини з пером і жагою до оповідей — висловлюється значно влучніше: «Якщо розглядатимемо історії як археологічні пам'ятки й ретельно-дбайливо знімемо пил нашарувань, то виявимо, що на якомусь кроці неодмінно трапляється дверний отвір. Межа між тут і там, між нами й ними, між звичним і магічним. Настає мить — двері прочиняються, речі мандрують між світами, і тоді починаються історії».

Він ніколи не писав «двері» з великої літери. Гадаю, науковці не користуються великими літерами лише заради гарних обрисів слова на сторінці.

То було літо 1901 року, однак чотири цифри, виписані рядочком, тоді мені нічого особливого не казали. Тепер він видається мені таким набундюченим, самовпевненим роком, осяяним визолоченими обіцянками прийдешнього століття. Він скидав із себе всю бучу й колотнечу дев'ятнадцятого століття — усі ці війни, революції, непевності, імперські хвороби росту — аж тепер, хоч куди кинь оком, самі лише лад і процвітання. Пан Джей Пі Морган щойно став найбагатшим чоловіком в історії людства. Королева Вікторія нарешті віддала дух і полишила чималеньку імперію на свого найяснішого сина. У Китаї були розгромлені повсталі «боксери». Америка любенько прибрала Кубу під своє цивілізоване крило. Повсюдно воцарилися розум і раціональність, отож не лишилося куточків для чар і таємниць.

Виявилось, що немає місця і дівчаткам, які заблукали за край мапи і чесно розповідають про знайдені там божевільні й неймовірні речі.

Я знайшла їх на пошарпаній західній околиці Кентуккі — там, де штат обережно пробує ногою воду Міссісіпі. У такому місці аж ніяк не очікуєш зустріти щось таємниче чи бодай трохи цікаве: пласка земля, дрібна рослинність, крім того, такі самі пласкі й дрібні мешканці. Навіть наприкінці серпня сонце вдвічі сильніше палить і втричі дужче сліпить, аніж в інших штатах, і все вогке й липке, наче на шкірі лишається мильна піна, коли останньою занурюєшся у ванну.

Та Двері, як підозри у вбивстві в дешевих детективах, виринають там, де на них найменше очікуєш.

Я взагалі опинилася в Кентуккі лише тому, що пан Лок узяв мене із собою в одну зі своїх ділових поїздок. Він називав це «справжньою насолодою» і «можливістю побачити, як усе робиться», проте справжня причина полягала в тому, що моя нянька вже перебувала на межі нервового зриву і принаймні вчетверте за місяць поривалася піти. Я в ті роки була проблемною дитиною.

А може, пан Лок у такий спосіб намагався мене збадьорити. На тижні перед тим прийшла листівка від мого батька. На ній була зображена смаглява дівчинка зі зневагою на обличчі й у конусоподібному золотому капелюсі на голові. Підпис був такий: «Народний стрій бірманців». На звороті акуратно виведено брунатним чорнилом: «Мушу затриматися, повернусь у жовтні. Подумки з тобою. Дж. С.».

За тиждень мене вже засунули до оббитого оксамитом й обшальованого деревом гробика пульманівського вагона з книжкою «У джунглі на ровері» поруч із паном Локом, який занурився в ділову сторінку «Таймсу», і паном

Стірлінгом, який утупився просто в простір перед собою з майстерністю вправного лакея.

Треба представити пана Лока як слід. Йому б не сподобалося входити в оповідь отак випадково й непевно. Тож дозвольте відрекомендувати пана Вільяма Корнеліуса Лока, за п'ять хвилин мільйонера, який усього досяг самотужки, директора компанії «Лок і Ко», власника не менш ніж трьох маєтків на Східному узбережжі, прихильника чеснот а-ля Порядок і Власність (він точно написав би їх з великої — погляньте лишень на цю гордовито випнуту «В!»), голову Археологічного товариства Нової Англії — це щось на кшталт клубу для заможних і впливових колекціонерів-любителів. Кажу «любителів» тільки тому, що серед багатіїв було доволі модно згадувати про свою пристрасть у такому дещо зневажливому тоні, ніби відставивши мізинчик. Немовби згадка про якийсь іще фах, окрім загрибання грошей, заплямить їхню репутацію.

Направду я іноді підозрювала, що все Локове загрибання грошей слугує пальним для його колекціонерського захоплення. Його будинок у Вермонті — той, де ми власне мешкали, на відміну від тих, що стояли лише заради окозамилювання, — нагадував величезний приватний музей. Він був напакований експонатами так щільно, що видавався збудованим радше з них, а не з каменю й цементу. Упорядковане все було так собі: вапнякові стегнасті жінки сусідили з індонезійськими ширмами, різьбленими мереживно-тонко, а обсидіанові наконечники стріл тулилися в одній вітрині з набитою, мов опудало, рукою нігерійського воїна Едо (мене нудило від тієї руки, однак я не могла відірвати від неї погляду, уявляючи собі, який вона мала вигляд, коли була жива та м'язиста — і якої думки був її власник про дівчинку, що роздивляється його висушену плоть, не знаючи навіть, як його звали).

Мій батько був одним з місцевих агентів пана Лока, той найняв його, коли я була ще не більшою за баклажанчик, загорнутий у старенький дорожній плащ.

— Матінка твоя, бач, померла. Така сумна історія, — любив повторювати мені пан Лок. — І тут я зустрічаю твого батька — такий собі хлоп непевної масті, схожий на опудало, усі руки в тих страхолюдних татуюваннях, у цій глушині та ще й з немовлям на руках. Я і кажу собі: «Корнеліусе, зроби добре діло цьому бідасі!»

Того-таки дня батько здобув роботу. Тепер він вештався світом, збираючи предмети, «що мають особливу унікальну цінність», і надсилаючи їх панові Локу, щоб той міг запахати їх до скляних вітрин з латунними табличками й горлати на мене, коли я чогось торкнуся, або із чимось пограюся, або поцуплю дві-три ацтекські монетки, прагнучи відтворити сценку з «Острова скарбів». Отож я сиділа в похмурій найменшій кімнатці Локової садиби й вимотувала душу нянькам, яких пан Лок наймав, щоб мене отесати, поки чекаємо на батькове повернення.

До семи років я провела набагато більше часу з паном Локом, ніж зі своїм біологічним батьком, і любила опікуна настільки, наскільки можливо полюбити людину, яка природно почувається в костюмах-трійках.

За звичаєм пан Лок винаймав кімнати в найкращих з доступних помешкань. У випадку Кентуккі то був готель у густому сосняку на березі Міссісіпі. Засновник явно прагнув відкрити гранд-готель, але ніколи не бачив справжнього. На стінах поклеїли світлі смугасті шпалери, на стелях почепили яскраві електричні люстри. З дощок підлоги сочився кислий рибний сморід.

Пан Лок помахав адміністраторові, ніби відганяючи від себе муху, гукнув: «Глядіть мені за дівчинкою, вона молодчинка», — і вплив у вестибюль, а за ним услід — пан

Стірлінг, ніби вірний пес у людському вбранні. Тут Лок кинувся вітати пана в краватці-метелику, що чекав на квітчастому диванчику:

— Губернаторе Докері, моє шанування! Прочитав ваше послання надзвичайно уважно, будьте певні! Як просувається ваша колекція черепів?

Ну зрозуміло. Он для чого ми тут: пан Лок зустрічається з одним зі своїх археологічно-товариських друзяк. Набувається вечір, сповнений випивки, сигарного диму та хвастощів. Щоліта все товариство збирається в Локовій садибі на пишну вечерку, по якій вони залагоджують свої нудні оборудки тільки для своїх — на такі події нас із батьком не допускають. Аж ось справжні ентузіасти не можуть дочекатися і розшукують одне одного де тільки можуть.

Адміністратор вичавив до мене вимушено-перелякану усмішку бездітного дорослого, а я вишкірила зуби у відповідь.

— То я пішла, — повідомила я втаємничено.

Він усміхнувся ще напруженіше й непевно закліпав очима. Щодо мене всі постійно не мають певності: шкіра в мене така собі мідно-червоняста, ніби вся всипана кедровою тирсою, а от очі широкі й світлі, та й одяг недешевий. Тож хто я? Розпещена улюблениця чи дівчинка-служниця? Що має робити бідаха-адміністратор: подавати мені чай чи запроторити на кухню до прибиральниць? Як казав пан Лок, я являла собою «щось таке проміжне».

Я перекинула високу вазу з квітами, видихнула нещире «ой боже» й вислизнула, поки адміністратор бідкався, протираючи халепу власними рукавами. Я вискочила за двері (бачите, як це слово проникає навіть у найнуднішу історію? Іноді мені видається, що двері ховаються в згинах кожного речення: в абзацах — ручки, у дієсловах — петлі).

Тутешні вулиці — лише випалені сонцем схрещені смуги, що в кінці пірнають у замулену річку. Однак мешканці Нінлі, що в штаті Кентуккі, схоже, були схильні прогулюватися ними з таким виглядом, ніби то справжні міські проспекти. Мене вони проводжали пильними поглядами й нерозбірливим бурмотінням.

Вантажник, що ловив гав біля доку, штовхнув ліктем свого приятеля й тицьнув у мене пальцем:

— Диви, то дівчисько з племені чикасо, кажу тобі!

Той похитав головою, закликаючи у свідки весь свій потужний досвід стосунків з індіанськими дівчатами:

— Мабуть, з Вест-Індії. А може, напівкровка.

Я прямувала далі. Люди постійно так гадають, намагаються записати мене то до однієї категорії, то до іншої, проте пан Лок каже, що жоден не має рації. «Справді унікальний екземпляр», — так він мене називає. Одного разу після чергового зауваження покоївки я спитала його: «Я кольорова?» — і він пирхнув: «Непевного кольору — може бути, але аж ніяк не *кольорова*». Я насправді не второпала, що саме робить людину кольоровою, та він промовив це так, аж я зраділа, що я не така.

Коли поруч був батько, обговорення тільки посилювались. У нього шкіра темніша, тьмяно-червоняста й лискуча, а очі такі чорні, що навіть білки помережані темнуватими ниточками. А тепер ще візьміть до уваги татуювання — чорнільні спіралі, що закручуються навколо зап'ястків, плюс блаґенький одяг, окуляри й малозрозумілий акцент — і вуаля. Усі видивляються.

А втім, от би він був поряд.

Я так старанно крокувала, намагаючись не зважати на всі ті білі обличчя, що аж на когось наскочила.

— Ой, вибачте, пані, я...